

บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง
แบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด*
BUDDHIST MONK'S ROLES IN BUILDING THAILAND'S
DEMOCRATICALLY POLITICAL CULTURE IN ROIET PROVINCE

พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง)

Phrasilasak Sumato (Buntong)

พระมหาอรุณ ปญญารุโณ

Pramaha Arun Panyaruno

กัญจira วิจิตร์วชิรารักษ์

kanjira Wijitwatcharak

พัชรี ศิลารัตน์

Patcharee Silarat

อดิศักดิ์ ทูมนันต์

Adisak Tumanan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: kanjira9@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาระดับบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้กำหนดประชากรใน 14 วัด จำนวน 113 รูป ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรจำแนกตามวัด เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .67 - 1.18 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .926 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 22 July 2019; Revised 14 December 2019; Accepted 22 December 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีเพียง สองข้อที่อยู่ในระดับ ปานกลาง คือ พระสงฆ์มีบทบาทร่วมกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริม การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และ พระสงฆ์มีส่วนสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่นในการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

2. ระดับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์มีส่วนสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง

3. ปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าพระสงฆ์อยู่ภายใต้กรอบ ไม่ฝักใฝ่การเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน แต่สามารถแนะนำแนวทางตามหลักธรรมในการคัดเลือกบุคคลที่สังคมยอมรับและมีนโยบายสาธารณะ สร้างประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้นกับชุมชน รองลงมา มีความเข้าใจในวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนไม่ตรงกัน และพระสงฆ์ไม่มีบทบาทในด้านการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาของพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด คือ เถาะสมาคมควรสนับสนุนให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้มากขึ้น รองลงมาการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดในสังคม ต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน โดยดูที่นโยบายไม่ใช่เอาตัวบุคคลเป็นหลัก แต่ที่สำคัญรัฐต้องให้พรรคการเมืองกำหนดนโยบายให้ชัดเจน และให้พระสงฆ์สามารถแสดงความคิดเห็นและมีบทบาทในทางการเมือง เพื่อช่วยอบรมให้ประชาชนเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้มากขึ้น

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, การสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง, ประชาธิปไตยของไทย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the role of Buddhist monks creative on the political culture of Thailand's democracy in Roi-Et province, 2) to study the role levels of Buddhist monks creative on the political culture of Thailand's democracy in Roi-Et province, and 3) to study the suggestions for finding out approaches to solve problems and barriers of Buddhist monks creative on the political culture of Thailand's democracy in Roi-Et province. The study was a quantitative research, samples comprised 113 Buddhist

monks from 14 temples by stratified random sampling with proportion of temples. The research instrument was questionnaires, each of which possessed the power of discrimination between .67 and 1.18, and the reliability at .926. The statistics used in data analyzing were frequencies, percentage, mean and standard deviation

The results of the study were as follows:

1. their roles in creating its democratically political cultures in Roi-Et province in the overall aspect was high level. Only two aspects scaled was moderate namely their roles with communities in activities for promoting such cultures, and their participation in supporting local residents for creating them with the political culture of Thailand's democracy.

2. The level of the role of Buddhist monks creative on the political culture of Thailand's democracy in Roi-Et province. It was found that the monk will be participation in supporting local residents for creating them with the political culture of Thailand's democracy was moderate.

3. Their problems and barriers of creating them were they are legally and obviously non-aligned to a political party, but able to recommend approaches through their religious teachings to select a decent figure for putting forward a public policy for benefits and happiness for communities; below by understanding of democratically political cultures between Buddhist monks and populace is completely contrary and the Buddhist monks have legally played no political roles at all.

The suggestions of solving problems of Buddhist monks creative on the political culture of Thailand's democracy in Roi-Et province as follows: The Supreme Monastic Council should increasingly support Buddhist monks to participate in creating political cultures throughout the democracy; next, creating democracy for society with collaboration of every sector by focusing on policies, but not taking an individual as the main issue, but more importantly, the state must let political parties formulate policies clearly; then, the preceding council should have Buddhist monks enable to express their opinions on and play their roles in politics to help for train populace to considerably grasp democratically political cultures further.

Keywords: Roles Of Buddhist Monks, Creating Political Cultures, Thailand's Democracy

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ และมีพัฒนาการอย่างมีประสิทธิภาพ หรืออาจจะล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อต่าง ๆ ที่คนส่วนใหญ่ในสังคม ทั้งที่เป็นชนชั้นปกครองหรือชนชั้นนำ และประชาชนทุกสาขาอาชีพมีวัฒนธรรม หรือได้รับการศึกษาอบรมกลุ่มกลาทางการเมืองในแนวที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบดังกล่าว ความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สังคมกำลังยึดถืออยู่ จึงต้องอาศัยพลเมือง ส่วนใหญ่ที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อหลักแห่งความชอบธรรมของการปกครอง แบบนั้นด้วย หรือกล่าวอีกนัย คือ ระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้นั้น คนในชาติจะต้องมี วัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบประชาธิปไตยนั่นเอง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง พยายามสร้างกระบวนการอบรมกลุ่มกลาทางการเมือง (Political socialization) แบบ ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในระบอบการเมืองของไทยอย่างจริงจัง วัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) หมายถึง ค่านิยม ความเชื่อ ปทัสถาน และพฤติกรรมของคนใน กระบวนการ หรือวิถีทางการเมือง (ลิซิต ธีรเวคิน, 2529) ทศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกเกี่ยวกับ กระบวนการทางการเมือง เป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดย ครอบคลุมทั้งอุดมการณ์ทางการเมือง และปทัสถานในทางปฏิบัติของบุคคลในระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นรูปแบบของมิติทางด้านจิตวิทยา และด้านความรู้สึกนึกคิดของ การเมือง แนวคิดดังกล่าวครอบคลุมไปถึงประเด็นของแนวคิดทางการเมือง คือ อุดมการณ์ทาง การเมือง ความชอบธรรมในการปกครอง อำนาจอธิปไตย ความเป็นชาติ การปกครองโดยยึด หลักกฎหมาย และมติมหาชน (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559) Almond และ Verba ได้แบ่งวัฒนธรรมการเมืองออกเป็น 3 ประเภท คือ วัฒนธรรมทาง การเมืองแบบคับแคบ (Parochial political culture) วัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject political culture) และวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political culture) วัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมต่าง ๆ ตามทศนของ Almond และ Verba นั้นยากที่จะชี้ให้เห็นชัดเจนไปในสังคมต่าง ๆ ทั้งประเทศจะมีวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นแบบหนึ่งแบบใดโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามสังคมที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งจะมีผลต่อการรับรู้ ทางการเมือง หรือจิตสำนึกทางการเมืองต่างกัน รวมทั้งความใจทางการเมืองของแต่ละบุคคล ด้วย ประชาชนจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม (Mixed political culture) ได้แก่ วัฒนธรรมการเมืองแบบคับแคบผสมไพร่ฟ้า (Parochial-subject political culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมมีส่วนร่วม (Subject-participant political culture)

และวัฒนธรรมการเมืองแบบคับแคบผสมมีส่วนร่วม (Parochial-participant political culture) (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559)

ในอดีตที่ผ่านมาคนไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงมาถึงยุคปัจจุบัน กลายเป็นวัฒนธรรมความเชื่ออย่างหนึ่ง ในชีวิตประจำวันของคนไทย มีคนไทยประมาณร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนา และได้นำหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิต จนกลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์มรดกของชาติไทย (สุพัตรา สุภาพ, 2536) จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และหลังจากนั้นอิทธิพลทางความคิด และเทคโนโลยีต่าง ๆ ของตะวันตกได้แพร่หลายเข้ามาสู่สามัญชนในรูปของการศึกษา และกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ เช่น ผ่านสื่อมวลชน มีผลทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ากับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม แต่ในทางปฏิบัติวัฒนธรรมทางการเมืองทั้งสองกลับมีลักษณะขัดแย้งกัน คนไทยจะมีระดับของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมสูงกว่าประชาธิปไตย ประกอบกับการเมืองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อำนาจการปกครองมักตกอยู่ในอำนาจของทหาร จึงทำให้คนไทยไม่สนใจเรื่องการเมือง ซึ่งเห็นได้จากการใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองในระบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันอิทธิพลทางด้านคำสอนของพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับกฎแห่งกรรม ก็มีอิทธิพลต่อการกำหนดความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ และโลกทัศน์ของคนไทย

ในฐานะผู้นำชุมชน พระสงฆ์อาจใช้ความรู้ทางจริยธรรมของตน ช่วยแก้ปัญหาการซื้อเสียง หรือการทุจริตเลือกตั้งในรูปแบบอื่น ๆ เมื่อพระสงฆ์และชุมชนรวมตัวกันและมีพลังในเชิงจริยธรรม นักการเมืองก็จะนึกถึงจริยธรรมมากขึ้น และการเมืองก็จะมีจริยธรรมเพิ่มขึ้นด้วย ในสังคมไทยนั้นศาสนากับการเมืองสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกมาโดยตลอด ในอดีตรัฐเข้าไปจัดการปัญหาของคณะสงฆ์ เช่น รัฐเป็นผู้แต่งตั้งผู้นำคณะสงฆ์ ตรวจสอบพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ และจับผู้ปลอมมาบวชให้สึกออกไป เป็นต้น ปัจจุบันนักการเมืองเป็นฝ่ายเข้าไปควบคุมกิจการของคณะสงฆ์ เช่น นายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยตรง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลกรมการศาสนา เป็นต้น เมื่อนักการเมืองเป็นผู้ควบคุมดูแลกิจการของคณะสงฆ์แล้ว คณะสงฆ์ก็ควรจะมีสิทธิเลือกนักการเมืองเหล่านั้นด้วยโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง อีกประการหนึ่งนักบวชหรือเจ้าหน้าที่ในศาสนาอื่น แม้จะทำหน้าที่นักบวช เช่น บาทหลวงในศาสนาคริสต์ หรือโต๊ะอิหม่ามในศาสนาอิสลาม เป็นต้น ก็ล้วนแล้วแต่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งสิ้น ทำให้นักการเมืองมีความเกรงใจนักบวชหรือเจ้าหน้าที่ทางศาสนาเหล่านั้น ตรงกันข้ามพระสงฆ์ ซึ่งเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาของคนไทยส่วนใหญ่ กลับถูกละเลยสิทธิอันชอบธรรมนี้ไป ทำให้

นักการเมืองไม่เกรงใจหรือไม่ฟังเสียงของทางฝ่ายพระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์ไม่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบนักการเมืองโดยผ่านการเลือกตั้ง แต่ในขณะเดียวกันเมื่อยามที่ประเทศเกิดปัญหาวิกฤติต่าง ๆ พระสงฆ์จะเป็นผู้ออกมาช่วยเหลือให้รอดพ้นจากปัญหา เช่น หลวงตามหาบัว ญาณสมปนฺโน หรือ พระธรรมวิสุทธิมงคล วัดป่าบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ได้ออกช่วยประเทศชาติโดยการทอดผ้าป่าช่วยชาติ นำเงินมาช่วยประเทศชาติให้พ้นวิกฤติ ในขณะที่นักการเมืองมีความคิดเพียงที่จะกู้เงินต่างชาติ และส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทย จึงทำให้สังคมไทยตกเป็นเมืองขึ้นทางวัตถุนิยม สิ่งดั่งงามในสังคมไทยจึงค่อย ๆ เสื่อมโทรมลง เพราะรัฐบาลไม่ได้คิดที่จะแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักธรรมมาเป็นแนวทาง หรือการที่พระสงฆ์หลายรูปเดินทางไปจำพรรษาที่วัดใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับพระสงฆ์และประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่กำลังประสบปัญหาการสู้รบฆ่าฟันกัน

เหตุที่ผู้วิจัยสนใจทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด” เพราะเป็นช่วงที่สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเมืองไทยก็มีแต่ความขัดแย้งประชาชนมีความแตกแยกทางความคิด จนนำไปสู่การรัฐประหาร เมื่อ พ.ศ. 2557 สถาบันทางศาสนาก็เริ่มเสื่อมลง ด้วยมีพระสงฆ์ที่ประพฤติตนไม่เหมาะสมต่อการครองเพศสมณะ และมีพระสงฆ์หลายรูปที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง มีทั้งต่อต้านและสนับสนุนนักการเมือง มีการประท้วงอดอาหารเพื่อเรียกร้องให้บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติลงในรัฐธรรมนูญ ทำให้ผู้วิจัยอดคิดไม่ได้ว่าพระสงฆ์ในปัจจุบัน ควรีบทบาทที่แท้จริงอย่างไร ต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย เพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาระดับบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย” ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งเป็นการเก็บ

รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยวัดธรรมยุตในศาสนาพุทธ ในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 14 แห่ง จำนวนพระสงฆ์ทั้งหมด 157 รูป ผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้ 1) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตร ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 112.94 คน และเพื่อให้ง่ายต่อการจำแนกผู้วิจัยได้ปัดเศษ จึงกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง 113 คน 2) วิธีการสุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มระดับชั้น (Stratified random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อย เรียกว่า ระดับชั้น แล้วสุ่มตัวอย่างจากทุกระดับชั้น จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เอาหน่วยตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มระดับชั้นตามจำนวนสัดส่วนที่กำหนดตามตัวอย่างในแต่ละวัด ขั้นตอนที่ 2 หาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละวัด และขั้นตอนที่ 3 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากวัดในจังหวัดร้อยเอ็ด แยกเป็นวัด 14 วัด ให้ได้ตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ ในวัดใดมีจำนวนประชากรมากก็ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมากและวัดใดมีจำนวนประชากรน้อยก็ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างน้อย ตามจำนวนสัดส่วน. ที่เหมาะสม จนครบ 113 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแบบสอบถามที่มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาไว้แล้ว และนำเครื่องมือมาปรับข้อความเพื่อสอดคล้องและบริบทที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ โดยแบ่งคำถามออกเป็นส่วนตัวดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการการสังเกตุการณ์โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัด เช่น การฟังเทศน์การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาหรือกิจกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

2.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาจากวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และ 3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหรือไม่

2.3 การหาคุณภาพเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย นำแบบสอบถามที่แก้ไขไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (Index of

item objective congruence: IOC) มีเกณฑ์การให้คะแนน และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับพระสงฆ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป และนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2543) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .926

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และ 2) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีไปตามวัดต่าง ๆ เพื่อแจกแบบสอบถามให้กับพระสงฆ์ในวัดที่กำหนดไว้ที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องทุกฉบับ 2) นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วลงรหัส (Coding form) 3) กำหนดคะแนนแต่ละระดับบทบาทของการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และ 4) นำไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) (2) การวิเคราะห์ข้อมูลระดับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยรวมและรายด้านด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยค่าระดับบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 5.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2543)

ผลการวิจัย

1. พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 113 รูป เมื่อจำแนกตามอายุพรรษา ส่วนมากมีอายุพรรษา 11 - 15 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 32.70 รองลงมาคือ 6 - 10 พรรษาคิดเป็นร้อยละ 31 และที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 16 พรรษาขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 17.70 และจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ส่วนมากเป็นพระลูกวัด คิดเป็นร้อยละ 73.50 รองลงมาตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 10.60 และที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ตำแหน่งเจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 6.20

2. บทบาทการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีเพียง สองข้อที่อยู่ในระดับ ปานกลาง คือ พระสงฆ์มีบทบาทร่วมกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริม การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

พระสงฆ์มีส่วนสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่นในการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

3. ระดับบทบาท พระสงฆ์มีส่วนสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาของพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ดคือ พระสงฆ์อยู่ภายใต้กรอบไม่ฝักใฝ่การเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน แต่สามารถแนะนำแนวทางตามหลักธรรมในการคัดเลือกบุคคลที่สังคมยอมรับและมีนโยบายสาธารณะสร้างประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้นกับชุมชน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนไม่ตรงกัน พระสงฆ์ไม่มีบทบาทในด้านการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง เกรงสมาคมควรสนับสนุนให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้มากขึ้น การสร้างประชาธิปไตยให้เกิดในสังคมต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน พิจารณาทันนโยบาย ไม่ใช่ตัวบุคคล รัฐต้องให้พรรคการเมืองกำหนดนโยบายให้ชัดเจน และให้พระสงฆ์สามารถแสดงความคิดเห็นและมีบทบาทในทางการเมือง เพื่อช่วยอบรมให้ประชาชนเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้มากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. บทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า พระสงฆ์มีบทบาทร่วมกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริม การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ผลปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะ พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีบทบาทและหน้าที่เฉพาะพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียวตามพระธรรมวินัย ตามความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ซึ่งสอดคล้องกับ พิณิจ ลากธนานันท์ ให้ความเห็นไว้ในมุมมองของภาครัฐ อันได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายว่าบทบาทของพระสงฆ์ควรสนับสนุนการพัฒนาให้ประชาชนมีเศรษฐกิจที่ดีบนพื้นฐานสังคมคุณธรรม (พิณิจ ลากธนานันท์, 2549) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือมีบทบาทอื่นนอกจากบทบาทด้านศาสนพิธีได้ซึ่งสอดคล้องกับสมภาร พรมทา ที่กล่าวว่าในอดีตการที่พระพุทธศาสนาอยู่ได้เพราะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง พระสงฆ์ไทยไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะพระมหากษัตริย์ไทยทรงอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาตลอดมา ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม และบำรุง

พระสงฆ์ ทรงศึกษาพุทธธรรมและทรงสนทนาศาสนากับพระสงฆ์เป็นกิจวัตร พระพุทธศาสนาจึงเป็นส่วนสำคัญของชาติไทย ในสายตาของฝ่ายปกครองมาโดยตลอด (สมภาร พรหมทา, 2552) เมื่อความเจริญเกิดขึ้นที่สุโขทัยและศรีสัชชนาลัยนั้น พระพุทธศาสนาถึงแก่วางศัได้กลายมาเป็นภูมิปัญญาของบ้านเมือง พ่อขุนรามคำแหงทรงอาราธนาพระสงฆ์ผู้ทรงความรู้ ให้อบรมสั่งสอนประชาชน พระองค์เองก็ทรงปกครองบ้านเมืองแบบธรรมราชา เช่นเดียวกับพระเจ้าอโศกมหาราช พระสงฆ์ได้มีส่วนในการปกครอง คือ การอบรมสั่งสอนให้ชาวสุโขทัยเป็นชาวพุทธ พุทธศาสนาได้กลายเป็นแก่นของการดำเนินชีวิตของผู้คน พระสงฆ์จึงนับว่าเป็นผู้นำทางความคิด วัดที่กระจายอยู่ทั่วไป แทบจะทุกหมู่บ้านแสดงให้เห็นว่า การกระจายการศึกษาที่มีพระพุทธศาสนาเป็นแกนไปทั่วอาณาจักร สอดคล้องกับ งานวิจัย เรื่อง พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบันของ วุฒินันท์ กันทะเตียน ซึ่งใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา เอกสารทางประวัติศาสตร์เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสัมภาษณ์แนวคิดและบทบาทของพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิพระสงฆ์ นักวิชาการนักเผยแผ่ที่มีบทบาทในทางการเมืองในปัจจุบันซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับของประชาชนโดยทั่วไปงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย บทบาทที่มีในทางการเมืองทั้งในประวัติศาสตร์และในปัจจุบัน (วุฒินันท์ กันทะเตียน, 2541) และศึกษาความสอดคล้องและไม่สอดคล้องระหว่างหน้าที่ตามพระธรรมวินัยกับบทบาทที่ได้แสดงออกในทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า “พระสงฆ์” ได้ทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยและแนวทางที่มีในพระธรรมวินัย เป็นช่องทางที่ทำให้พระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในประวัติศาสตร์ไทย พบว่าพระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองถึงระดับชาติ จากการสัมภาษณ์ถึงแนวคิดและบทบาทของพระเถระส่วนหนึ่งที่เลือกในการศึกษานี้ พบว่า พระสงฆ์มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองได้ แต่ต้องไม่ผิดพระธรรมวินัย และแนวคิดและบทบาทของพระสงฆ์ในทางการเมืองนั้น มีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับหน้าที่ตามพระธรรมวินัย ในส่วนที่สอดคล้อง พบว่าพระสงฆ์มีจุดมุ่งหมายในการแสดงแนวคิด และบทบาทในทางการเมือง เพื่อความผาสุกของบ้านเมืองโดยปราศจากอคติ วางตนเป็นกลาง ไม่ประพฤตินองเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แสดงตนอยู่ในฐานะที่ประชาชนรับได้และไม่ผิดพระธรรมวินัย ในส่วนที่ไม่สอดคล้อง พบว่าพระสงฆ์ที่เข้าไปมีบทบาทนั้นฝึกฝนในอำนาจ และมุ่งหวังผลประโยชน์จนเกินขอบเขต ทำให้ประชาชนรับไม่ได้ และผิดพระธรรมวินัยด้วย เหมือนกับวัฒนา สิมมา ได้ศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย: กรณีศึกษาในจังหวัดกระบี่ (วัฒนา สิมมา, 2554) ผลการศึกษาพบว่า 1) พระสงฆ์ในจังหวัดกระบี่ มีความรู้ความเข้าใจด้านพุทธศาสนาอย่างดีและเข้าใจการเมืองในระบอบประชาธิปไตยพอสมควร พระสงฆ์มีบทบาทในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างจำกัด หรืออยู่ในขอบเขตตามที่พระธรรมวินัยกำหนด แต่ก็พบว่า

มีพระสงฆ์หลายรูปที่มีบทบาททางอ้อม ในการเผยแพร่ความคิดและความรู้เกี่ยวกับการเมืองแบบประชาธิปไตยต่อประชาชน เช่น การเทศนาการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เป็นต้น

2) ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย คือ การถูกวิจารณ์ถึงความเหมาะสมของพระสงฆ์ที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะการสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ที่ได้รับการเลือกตั้ง และมีพระสงฆ์บางรูปไม่ต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับทางการเมืองมากนัก รวมถึงพระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

3) เถาะสมาคมควรมีแนวทางในการออกระเบียบปฏิบัติในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ ให้ส่งเสริมประชาธิปไตย พระสงฆ์ควรปรับวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยผ่านกลุ่มตัวแทนนักเรียน และการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ

พระครูสุจินธรรมวินิจ ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน: กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอทอง จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่าพระสงฆ์ในตำบลทุ่งแล้ง ได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักธรรม 8 ด้าน คือ 1) ด้านการส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมประเพณี 2) ด้านสุขภาพอนามัย 3) ด้านสัมมาอาชีพ 4) ด้านสันติสุข 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ 7) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม 8) ด้านสามัคคีธรรม (พระครูสุจินธรรมวินิจ (สมจิตร์ อธิปัญญา), 2554) ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่าด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ในเรื่องการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของวัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์ปรับปรุงพัฒนาวัด โดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเสมอ และด้านการสนับสนุนส่งเสริมประสานงานจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์สามารถเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริง ส่วนปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เอง ได้แก่ การขาดความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมของพระสงฆ์ที่มีความสมถะน้อยลง และประชาชนเข้าวัดน้อยลง ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างจริงจังในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้น กับประชาชนจากกระแสโลกาภิวัตน์และอิทธิพลของสื่อยุคใหม่

พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ ทั้งทางโลกและทางธรรม ควรค่าอย่างยิ่งแก่การศึกษา เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ทราบว่า พระสงฆ์มิใช่มีบทบาทและหน้าที่เฉพาะพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียว ตามความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ ในขณะที่พระสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย ท่านยังมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการบริหาร การช่วยเหลือสังคม เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก พระราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงมีพระวิสัยทัศน์อันยาวไกล พระองค์ต้องการให้พระพุทธศาสนา รุ่งเรืองถาวร จึงได้ทรงวางแผนให้พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา บำรุงส่งเสริมการศึกษาของชาติ พระองค์ได้มอบหมายให้มหาเถรสมาคม มีอำนาจในการบริหารและปกครองพระสงฆ์จนถึงระดับสูงสุด และให้การบำรุงการศึกษาแก่พระสงฆ์ ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้องกับบ้านวัดโรงเรียนหรือรัฐบาล (บ-ว-ร) จนถึงปัจจุบันจะเห็นว่าในยุคข้อมูลข่าวสารและการค้าไร้พรมแดนเทคโนโลยีอันทันสมัย ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย ในทุก ๆ ด้านพระสงฆ์ไทยจึงต้องมีการศึกษาสูงขึ้น เพื่อให้ทันต่อสังคมยุคใหม่และต้องมีบทบาทอย่างกว้างขวางในการช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมมากขึ้น นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังต้องนำพุทธรูปวิธีต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา มาใช้ในการบริหาร การอำนวยการ การประชาสัมพันธ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาบ้านวัดโรงเรียน เป็นผู้ให้ด้วยศิลปะในการให้ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การใช้หลักธรรม (สังคหวัตถุ 4) เพื่อครองใจคน การประสานสามัคคีในหมู่ชน เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน พระสงฆ์จะต้องสามารถครองตนครองคนครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจ้านงค์ ทองประเสริฐ ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “พระสงฆ์กับการเมือง” กล่าวว่า ปัจจุบันเราจะเห็นพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่มีการเรียกร้องให้มีกระทรวงพระพุทธศาสนา ในที่สุดก็ได้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จากนั้นเป็นต้นมาขบวนการเรียกร้องของพระสงฆ์ก็มีให้เห็นมากขึ้น เช่น กลุ่มสมณสันติอโศก เดินขบวนต่อต้านรัฐบาล จนถึงปัจจุบันได้มีพระสงฆ์อดอาหารเพื่อเรียกร้องให้บรรจุก้าวว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ” มีชาวพุทธหลายกลุ่มทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพระสงฆ์ (จ้านงค์ ทองประเสริฐ, 2550)

สื่อมวลชนได้รายงานข่าวว่าพระสงฆ์บางกลุ่ม ได้ดำเนินกิจกรรมที่คนบางส่วนเข้าใจว่าเป็นกิจกรรมทางการเมือง สมมติว่าเรายอมรับว่ากิจกรรมที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์เหล่านี้ เป็นกิจกรรมทางการเมือง เราก็ยังไม่สามารถวินิจฉัยได้ทันทีว่า พระสงฆ์ที่ดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ประพฤตินอกพระธรรมวินัยหรือไม่ トラบเท่าที่เรายังไม่ได้ศึกษา แล้วพออย่างแน่ชัดว่า ในพระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าได้ตรัส เรื่อง พระสงฆ์กับการเมืองเอาไว้อย่างไร

2. พระสงฆ์มีส่วนสนับสนุน ประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง ผลปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะในทรรศนะของ

พระสงฆ์เองที่เห็นว่าพระสงฆ์ควรที่จะพัฒนาตนเอง ให้เป็นที่ศรัทธาของประชาชน ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทางโลก ควรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ พระสงฆ์ไม่ควรเข้าไปมีบทบาท ในส่วนที่เป็นหน้าที่ของรัฐ จะทำให้พระสงฆ์ตกเป็นเครื่องมือของรัฐได้ พระสงฆ์ควรที่จะพัฒนาองค์การสงฆ์ ให้เป็นที่น่าเชื่อถือและศึกษาหลักธรรมให้แตกฉาน เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงตลอดไป เหมือนกับภัทรพร สิริกาญจน ที่กล่าวว่ายังมีปัจจัยภายในของคณะสงฆ์เอง ไม่ว่าจะ เป็นกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม หรือวัตรปฏิบัติที่ลดความเข้มงวดลง หรือแม้กระทั่งการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ ก็เป็นการกระตุ้นให้พระสงฆ์จำเป็นต้องเรียนรู้และรับรู้เรื่องทางโลกมากขึ้น นอกจากนั้นพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่ไม่ได้แยกตัวออกไปอยู่โดดเดี่ยว จากชุมชนจึงยังต้องรับรู้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน และจำเป็นต้องแสดงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ทั้งในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรม การปฏิบัติธรรมรวมถึงการแก้ปัญหาพัฒนาชีวิต และการเป็นผู้นำชุมชนพระสงฆ์ จึงยังคงทำหน้าที่พัฒนาศีลธรรมของประชาชนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (ภัทรพร สิริกาญจน, 2536) คล้ายกับ เมืองน้อย บุญเนตร บทบาทของพระสงฆ์จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมไทย ที่เป็นทั้งผู้นำชุมชนและเป็นผู้ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนหลักธรรมในการดำเนินชีวิตแก่ชาวบ้านในชุมชน หากย้อนมองอดีต จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ ได้เริ่มขึ้นมานานแล้ว โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2503 รัฐบาลได้สนับสนุนให้พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ (เมืองน้อย บุญเนตร, 2537) ซึ่งพินิจ ลาภอนันท์ กล่าวว่า การทำงานของพระสงฆ์ในช่วงนี้ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่เป็นไปแบบก้าวกระโดดตามกระแสความนิยมโดยมีหน่วยงานของรัฐ และองค์การเอ็นจีโอเข้ามาร่วมสนับสนุน (พินิจ ลาภอนันท์, 2549)

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค พระสงฆ์อยู่ภายใต้กรอบไม่ให้ฝักใฝ่การเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน แต่สามารถแนะนำแนวทางตามหลักธรรมในการคัดเลือกบุคคลที่สังคมยอมรับและมีนโยบายสาธารณะ สร้างประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้นกับชุมชน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเพราะว่าพระสงฆ์สามารถเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระครูสุจินตธรรมวินิจ พบว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ในเรื่องการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาและใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของวัด ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์ปรับปรุงพัฒนาวัดโดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเสมอและด้านการสนับสนุนส่งเสริมประสานงานจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือพระสงฆ์สามารถเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจนำไปสู่การพัฒนา ที่แท้จริงได้ ปัญหาและอุปสรรคของ

พระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามความคิดเห็น ของพระสงฆ์เอง ได้แก่ การขาดความรู้และข้อมูลที่สำคัญ เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (พระครูสุจิตฺตธรรมวิมล (สมจิตร อธิปญฺโญ), 2554) พฤติกรรมของพระสงฆ์ที่มีความสมถะน้อยลง และประชาชนเข้าวัดน้อยลงข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างจริงจังในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน จากกระแสโลกาภิวัตน์ และอิทธิพลของสื่อยุคใหม่ และสอดคล้องกับวุดฒินันท์ กันทะเตียน คือ พระสงฆ์มีจุดมุ่งหมาย ในการแสดงแนวคิดและบทบาทในทางการเมือง เพื่อความผาสุกของบ้านเมืองโดยปราศจากอคติวางตนเป็นกลาง ไม่ประพฤดิเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แสดงตนอยู่ในฐานะที่ประชาชนรับได้ และไม่ผิดพระธรรมวินัย ในส่วนที่ไม่สอดคล้อง พบว่าพระสงฆ์ที่เข้าไปมีบทบาทนั้นฝึกฝนในอำนาจและมุ่งหวังผลประโยชน์จนเกินขอบเขต (วุดฒินันท์ กันทะเตียน, 2541)

สรุป

บทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย ในจังหวัดร้อยเอ็ด พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมกับชุมชน สนับสนุนประชาชนในท้องถิ่น ได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย พระสงฆ์สามารถแนะนำแนวทางตามหลักธรรมในการคัดเลือกบุคคลที่สังคมยอมรับและมีนโยบายสาธารณะ สร้างประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้นกับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 พระสงฆ์มีบทบาทร่วมกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง ดังนั้นเถระสมาคมควรมีแนวทางในการออกระเบียบปฏิบัติในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และพระธรรมวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนได้อย่างถูกต้อง

1.2 พระสงฆ์มีส่วนสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่น ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง ดังนั้นเถระสมาคมควรมีแนวทางในการปรับปรุงกฎระเบียบปฏิบัติในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ ให้มีบทบาทในการเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เด่นชัด เป็นรูปธรรม ในด้านการสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักการเมืองทุกระดับ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาในประเด็นบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาการเมืองท้องถิ่น เพราะท้องถิ่นเป็นองค์การใหม่ที่เกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาล ซึ่งการกระจายอำนาจการปกครองเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2.2 ควรศึกษาพระสงฆ์ในฐานะศูนย์รวมของคนในชุมชน มีวิธีการหรือบทบาทอย่างไรในการเสริมสร้างการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้เป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่ถูกมองว่าเป็นสมณะเพศที่ละกิเลสไปแล้ว

2.3 ควรใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การเข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดทุกกิจกรรม และระยะเวลาในการเข้าร่วมคลุกคลีกับกิจกรรมจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ นำมาเปรียบเทียบได้อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2550). *พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: แพรววิทยา.
- เนื่องน้อย บุญเนตร. (2537). *จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม: โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สมภาร พรหมทา. (2552). พระสงฆ์กับการเมือง. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 16(3), 1-2.
- พระครูสุจินธรรมวินิฐ (สมจิตร อธิปัญโญ). (2554). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ อำเภอลอง จังหวัดแพร่. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พินิจ ลาภธนานนท์. (2549). กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการปรับเปลี่ยนบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์นักพัฒนาในภาคอีสาน. ใน *รายงานผลการวิจัย สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2536). *หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวณ โณ ในการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2529). *วัฒนธรรมการเมืองและการกลมเกลียวเรียนรู้ทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วัฒนา สิมมา. (2554). บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย: กรณีศึกษาในจังหวัดกระบี่. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2541). พระสงฆ์กับการเมือง: แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน. ใน *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2536). *สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยมครอบครัวศาสนาประเพณี (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.